

33. Крижанівський В. Міст на шляху до інтеграції// Політика і час.- 1993. -№4.- С. 17.

34. Попович І. Карпатський євро регіон: поступ і пріоритети// Новини Закарпаття.- 1994. -17 лют. - С. 4.

РЕЗЮМЕ

СТАНОВЛЕНИЕ УКРАИНСКО-ВЕНГЕРСКИХ ОТНОШЕНИЙ В НАЧАЛЕ 90-Х ГОДОВ XX ВЕКА

Бабинец И.И. (Ужгород)

Статья посвящена проблеме, связанной со становлением украинско-венгерских отношений после развала Советского Союза. Обращается внимание на то, что Венгрия была одной с первых стран, с которой Украина подписала Договор о добрососедстве и сотрудничестве.

Автор вкратце характеризует основные правовые документы, подписанные в начале 90-годов, которые стали основой для дружественных взаимоотношений между двумя странами. Рассматриваются причины, почему именно между Украиной и Венгрией возникла необходимость наладить хорошие политические, экономические, культурные связи и то, какие трудности возникли на этом пути.

SUMMARY

THE ESTABLISHMENT OF UKRAINIAN-HUNGARIAN RELATIONS AT THE BEGINNING OF THE 90-S OF THE 20-TH CENTURY

Babinec I. (Uzgorod)

The article is devoted to the problems, connected with the establishment of the Ukrainian-Hungarian relations after the breakdown of the Soviet Union. The attention is paid to the fact, that Hungary was one of the first countries with which Ukraine signed the Agreement about the principles of neighbourship and collaboration.

The author in short characterizes the main legal documents signed at the beginning of the 90-s. These documents became the basis for the friendly relations between these two countries. In the article we can see the reasons for the appearance of the political, economic, cultural relations between Ukraine and Hungary, and all the difficulties on this way.

НЕЛЕГАЛЬНА МІГРАЦІЯ – НОВИЙ ФАКТОР ЕТНОДЕМОГРАФІЧНИХ ПРОЦЕСІВ НА ЗАКАРПАТТІ 90-х рр. ХХ ст.

ЗАН М.П. (Ужгород)

Закарпаття 90-х рр. ХХ ст. опинилось у центрі євроазійських міграційних переміщень. На порядок денний постав цілий комплекс проблем біженців, нелегальної транзитної міграції, трудової еміграції закарпатців, проблеми репатріації і т.д. Ці аспекти дедалі активніше висвітлюються обласною періодикою, стають предметом виступів та дебатів на міжнародних конференціях та зустрічах фахівців-практиків і науковців.

Предметом цієї розвідки є висвітлення болючої для суспільного здоров'я демографічної проблеми Закарпаття 90-х рр. ХХ ст. – нелегальної міграції. Залучені для цього архівні та статистичні матеріали дозволять краще усвідомити роль та сутність цього явища як нового фактору етнодемографічних процесів на Закарпатті.

Статистика показує, що імміграційні потоки до 1994 р. кількісно переважали над еміграційними. Так, з часу набрання чинності Закону України «Про громадянство» (13.11.1991 р.) вже на кінець 1994 р. в Закарпатську область іммігрувало на постійне місце проживання 2926 осіб – громадян інших держав. З них 23% не належать до «корінних національностей, що проживають на Закарпатті» [1].

Проблемними питаннями міграційних процесів на Закарпатті початку 90-х рр. постали біженці із територій Придністров'я, Грузії, Чечні, Таджикистану, «які мають тут родинні зв'язки, або самі є вихідцями із Закарпаття». Так, тільки за 1993-го і першу половину 1994 р. до органів виконавчої влади звернулось близько 30 чол. з клопотанням про сприяння їм у працевлаштуванні, забезпеченні житлом і т.ін.

Протягом 1993 р. до органів виконавчої влади з приводу набуття статусу біженця звернулись 21 чол. Серед них – 13 чол. з Вірменії, 8 – із Абхазії [2].

В 1994 р. в органи виконавчої влади з приводу отримання статусу біженця звернулись Гогінава Ш.В. (1952 р.н.), Беселія М.Г. (1955 р.н.), Гогінава А.Ш. (1976 р.н.), Лафиба Р.Ф. (1973 р.н.) – особи без громадянства (грузини із Абхазії). Причина виїзду – переслідування на національному ґрунті [3]. Вже за 9 місяців наступного року з приводу отримання статусу біженця (через збройний кофлікт) звернулось 6 осіб, громадян із Чеченської республіки. Серед них – 4 чеченці, 1 татарка і 1 росіянин. Цього ж року при спробі незаконного виїзду за вказаний період було затримано 738 осіб (переважно громадян Афганістану, Китаю, Іраку) [4].

Таким чином, поряд із міграційними переміщеннями всередині країн СНД, поживалась нелегальна транзитна міграція із країн Південно-Західної Азії, Близького та Середнього Сходу, Африки, Туреччини. В 1993 р. на кордоні Словаччини і Угорщини було затримано біля 3 тисяч «нелегалів». При чому, існували випадки одноразового переходу до 150 чол. Ситуація погіршується тим, що довкола нелегальної міграції формуються злочинні угруповання, погіршується епідеміологічна ситуація, переміщуються зброя, наркотики і т.д. [5].

В 1994 р. на Закарпатській дільниці Держкордону було затримано більше 4 тис. чол. В ході реалізації операції «Мігрант» було відпрацьовано 21 готель, туристичні бази, 63 приватні адреси. Було виявлено 156 іноземців, із яких 32 були притягнуті до адміністративної відповідальності; виявлено фальшиві документи в 21 громадянина Афганістану та 17 громадян Іраку [6].

Якщо в 1993 р. було нейтралізовано 9 каналів нелегальних переправ, то 1994 р. ця цифра становила 17, а 1995 р. – 19 каналів. Ці цифри вкрай важливі, оскільки у 1995 р. тільки 11 осіб звернулись з приводу отримання статусу біженця (7 чеченців, 1 росіянин, 1 татарка, 1 вірмен і 1 грузин); 6-ти особам із Чеченської республіки були надані довідки для тимчасового перебування в Україні [7].

В наступні роки нелегальна міграція поживалась. Так, 10 червня 1996 р. в Ужгородському районі було виявлено чеський рефрежератор «Рено» із 42 громадянами країн Південно-Східної Азії. Вони мали намір нелегально перетнути українсько-словацький кордон. 5 липня 1996 р. в Берегівському районі затримано 11 громадян Афганістану, а 1 серпня 1996 р. в цьому ж районі – 15 громадян Афганістану. На території аеропорту «Ужгород» 1996 р. були затримані громадяни Афганістану, Іраку, Анголи, Сомалі. Перевірки в гуртожитках, санаторіях, на ринках 1996 р. виявили 420 іноземців, які не мали законних підстав перебувати в Україні і були притягнуті до адміністративної відповідальності [8].

Загалом протягом 1993-1996 рр. було затримано 7500 нелегальних мігрантів [9]. В листі керівництва Закарпатської ОДА до Державного комітету України у справах національностей та міграції «Про виконання в області Програми боротьби з нелегальною міграцією на 1996-1997 роки» відзначається, що 1996-1997 рр. було затримано більше 4 тис. іноземців із країн візового в'їзду; в 1997 р. (в порівнянні із 1996 р.) кількість затриманих зросла вдвічі.

Найбільше громадян Афганістану, Індії, Китаю, Шрі-Ланки, Пакистану, Ірану, Іраку (всього 28 країн), третина з них – жінки і діти. Відкритий в жовтні 1997 р. в м.Мукачєво пункт тимчасового утримання нелегальних мігрантів не спроможний функціонувати надійно, оскільки розрахований лише на 40 осіб [10]. Тому неминучі проблеми розповсюдження інфекційних захворювань, збільшення кількості правопорушень і злочинів, прояви расової та національної нетерпимості.

Так, влітку 1997 р. на території військового містечка Мукачєвського прикордонного загону серед нелегальних мігрантів було зареєстровано спалахи інфекційних хвороб (сальмонельоз, дизентерія). Всього в 1997 р. було затримано 2858 нелегальних мігрантів. В той час вцілому по Україні їх затримано в межах 30-40 тис. чол. [11].

З іншого боку, як відзначає М. Товт, доцільно і необхідно розмежувати поняття «нелегальний транзитний мігрант/економічний мігрант» і «біженець/шукач притулку» [12]. Ці питання знаходяться в полі зору компетентних державних органів, відповідних структур, обговорюються на практичних семінарах. Зокрема, у вересні 1997 р. в м.Ужгороді відбувся семінар «Правовий захист біженців в контексті боротьби з нелегальною міграцією», де взяли участь представники Адміністрації Президента України, Держнацкомміграції, МВС України, Держкомкордону, міграційних відомств Росії, Білорусі, Молдови, Словаччини та ін.

Протягом 1997 р. у відділ міграції управління у справах національностей Закарпатської облдержадміністрації для отримання дозволу на тимчасове перебування звернулось 38 осіб, в тому числі 12 дітей з Абхазії та 9 осіб з Чеченської республіки Російської федерації. За кошти Управління Верховного Комісара ООН у справах біженців та Адвентистського агентства допомоги і розвитку в червні 1997 р. у м.Ужгороді було відкрито консультативну службу для біженців та шукачів притулку [13].

У той же час кількість нелегальних мігрантів з кожним роком збільшувалась. Так, в 1998 р. було затримано 3662 нелегалів. З них – найбільше громадян Афганістану (1336 чол.), Шрі-Ланки (585 чол.), Індії (537 чол.) [14]. В 1998 р. були прийняті постанови на видворення 2141 нелегальних мігрантів [15].

Водночас, міжнародними інституціями надавалась необхідна допомога. Внесок Товариства

Червоного Хреста, Міжнародної Федерації Товариства Червоного Хреста та Червоного Півмісяця по програмі «Медична допомога біженцям табору-ізолятора в м. Мукачево» та Закарпатської обласної організації Товариства Червоного Хреста України протягом 1999 р. та I кварталу 2000 р. було виділено 28,9 тис. грн. У 2000 р. за кошти фонду охорони здоров'я та навколишнього середовища «Регіон Карпат – НЕЕКА» для утримання нелегальних мігрантів на території Мукачівського прикордонного загону було придбано будинок збірної конструкції на 100 місць (6 тис. \$). Адже у Мукачівському пункті утримувалось протягом 1999 – першої половини 2000 рр. більше 3,9 тис. осіб. Витрати ж на 1 мігранта у Мукачівському пункті за цінами 1999 р. становили 30-35 грн. на добу (біля 2 млн. грн. на рік) [16].

1999 р. був найбільш плідним у плані затримання нелегальних мігрантів – понад 7630 тис. чол. В цьому ж році виявлено 28 каналів нелегальної міграції та порушено 29 кримінальних справ щодо 94 осіб. Серед затриманих виявились громадяни 24 держав Південно-Східної Азії, Близького та Середнього Сходу, Африки. Найбільше з Афганістану – 53,4% та Шрі-Ланки (16,9%). Частка жінок та дітей становила 31,2%. Це коштувало державі більше 2 млн. грн. Крім цього 230 тис. грн. на транспортування мігрантів до Києва та подальшого видворення за межі України [17].

В 2000 р. було прийнято рішення про видворення за межі України 3654 нелегальних мігрантів, з яких 98,2% громадяни країн далекого зарубіжжя. Серед затриманих громадяни 19 країн (найбільше – Афганістан (31,6%), Індія (24,1%), Шрі-Ланка (11,5%). За даними УСБУ в Закарпатській області в 2000 р. затримано 61 переправника нелегальних

мігрантів та викрито 4 канали переправки. За межі України видворено 4 іноземці, що причетні до організації переправки нелегальних мігрантів. В той же час на обліку відділу національностей та міграції Закарпатської облдержадміністрації перебувало тільки 20 осіб з Абхазії, що мали тимчасовий притулок в Україні. Тільки 3 іноземці та 7 дітей отримали статус біженця, а 10 осіб, 11 дітей втратили статус біженця, 1 особі було відмовлено у наданні статусу біженця [18].

М.Товт відзначає, що кількість нелегальних мігрантів за останні 5 років зростає більше ніж у 12 разів і становила у 1996-2000 рр. понад 18 тис. чол. [19]. Тільки за перше півріччя 2001 р., власне, силами тільки одного Мукачівського прикордонного загону було затримано 2816 порушників кордону [20].

Отже, проблема нелегальної міграції є, дійсно, новим фактором етнотемографічних процесів на Закарпатті. Особливо активізувались процеси транзитної нелегальної міграції з другої половини 90-х років. Це створює значні проблеми у регулюванні проблем нелегальної міграції з боку державних структур, акумулює значні суми бюджетних коштів держави та міжнародних організацій. Збільшення потоків нелегальної міграції – потенційна загроза для населення, враховуючи соціально-екологічні аспекти життєдіяльності. Водночас, Закарпатська область через особливе геополітичне розташування виявилась заручником транснаціональної міграції через прозорі кордони з Російською федерацією, відсутність відповідних міждержавних угод, нерегульованість міграційного законодавства. Це ще раз зумовлює особливу предметно-практичну актуальність проблеми на сучасному етапі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Відомчий архів Закарпатської облдержадміністрації.- Ф. 195.- Оп. 23.- Спр. Том V (останній).- Арк. 53.
2. Там само.- Спр. Том I.- Арк. 83.
3. Там само.- Спр. Том V (останній).- Арк. 59.
4. Там само.- Спр. Листування.- Арк. 114-115.
5. Там само.- Спр. Том V (останній).- Арк. 54.
6. Там само.- Спр. Листування.- Арк. 134.
7. Там само.- Спр. Том I.- Арк. 26, 37.
8. Там само.- Спр. Том VI (останній).- Арк. 38-40.
9. Там само.- Спр. Том I.- Арк. 134.
10. Там само.- Спр. Том IV.- Арк.8-10; Там само.- Ф.1.- Оп. 1.- Спр. Розпорядження №171.- Арк. 378-381.
11. Поточний архів відділу у справах національностей та міграції Закарпатської облдержадміністрації.- Про стан і тенденції міграційних процесів в 1997 році.
12. Товт М. Проблеми нелегальної міграції // Угорщина на шляху до Шенгену: виклики для України: Матеріали міжнародного "круглого столу" експертів (м.Ужгород, 1-3 листоп. 2001 р.) – Ужгород: Вид-во В.Падяка, 2001.- С. 118.
13. Поточний архів відділу у справах національностей та міграції Закарпатської облдержадміністрації.- Міграційні процеси.
14. Там само.- Довідка про іноземців, затриманих підрозділами Прикордонних військ України 1998 року.
15. Там само.- Перебування іноземців в області (1998 рік).
16. Там само.- Про дотримання вимог законодавства України про біженців відділом у справах національностей та міграції Закарпатської облдержадміністрації.
17. Там само.- Про стан міграційних процесів в Закарпатській області в 1999 році.
18. Там само.- Про стан міграційних процесів в Закарпатській області в 2000 році.

19. Товт М.М. Тенденції міграційних процесів на Закарпатті: про що свідчить статистика // Міжетнічні відносини на Закарпатті: стан, тенденції і шляхи поліпшення: Матеріали науково-практичної конференції / Під загальною редакцією П.В. Токаря. - Ужгород: Госпрозрахунковий редакційно-видавничий відділ управління у справах преси та інформації, 2001. - С. 156.
20. Бужан В. Численна армія нелегальних мігрантів штурмує наші кордони // Соціал-демократ.- 2001.- 14 лип.- С. 12.

РЕЗЮМЕ

НЕЛЕГАЛЬНА МИГРАЦІЯ – НОВИЙ ФАКТОР ЕТНОДЕМОГРАФІЧЕСКИХ ПРОЦЕСОВ В ЗАКАРПАТЬЕ 90-х гг. XX в.

Зан М.П. (Ужгород)

В статті на основі архівних і статистических матеріалів аналізується проблема нелегальної міграції 90-х гг. XX в. Через особые геополітичские условия нелегальна міграція в Закарпатті досягла небывалых масштабів. Явление рассматривается как потенциальная угроза соціально-екологічскому здоров'ю соціума Закарпаття, національної безпеки українського державства.

SUMMARY

THE ILLEGAL MIGRATION AS A NEW FACTOR OF ETHNODEMOGRAPHICAL PROCESSES IN TRANSCARPATHTA DURING THE NINETIES OF XX CENTURY

Zan M. (Ughorod)

The author pays his attention to the problem of illegal migration in Transcarpathia during the nineties of XX century. The investigation illustrates the results on the basis of archives and statistics sources. Because of specific geopolitical situation the illegal migration in Transcarpathia has the greatest scope. This ethnosocial phenomenon is considered as possible danger of social-ecology health in Transcarpathia and the national safety of ukrainian state.

РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ПАРЛАМЕНТСЬКИХ ВИБОРІВ 2002 р. В ЗАКАРПАТСЬКІЙ ОБЛАСТІ

ОСТАПЕЦЬ Ю.О. (Ужгород)

Аналіз результатів парламентських виборів 1998р. та президентських виборів 1999 р. дають можливість говорити про особливість їх перебігу в окремих регіонах України. Традиційно в Україні виділяють 5 регіонів: Західний (Львівська, Тернопільська, Чернівецька, Волинська, Закарпатська, та Івано-Франківська області); Західно-Центральний; Східно-Центральний; Східний; Південний і АР Крим [1].

Дана специфіка обумовлена не тільки соціокультурними особливостями регіонів, а і характерними ознаками регіональних політичних режимів. Для України на сьогоднішній день характерною є нестабільність регіональних режимів, які залежать від центральної влади, адже згідно Конституції України,

Президент за поданням Прем'єр-Міністра призначає голів обласних державних адміністрацій [2]. І в той же час регіони України поділені на сфери впливу фінансово-промислових груп з політичними надбудовами-партіями [3]. Вибори до ВР України чітко окреслили регіоналізацію їхнього впливу. Зокрема можна навести приклад партії «Єдність» у Києві, Партії регіонів в Донецькій області, «Трудової України» в Дніпропетровську, СДПУ(о) в Закарпатській області і т.д. «Парламентські вибори 2002 р. показали досить своєрідну диференціацію регіонів України», – відмічає в своїй статті вітчизняний дослідник О.Сушко [4]. І диференціація така відбулася за рівнем піддатливості населення дії адмінресурсу. «Так у